

คนประจำเรือตามกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายไทย

ชนะชัย เลิศสุชาตวนิช¹

ในการเดินเรือนั้น นอกจากต้องใช้เรือที่เหมาะสมและพร้อมที่จะเดินทะเลแล้ว เรายังต้องประกอบไปด้วยแรงงานทางทะเลหรือคนที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำเรือบนเรือ ที่เป็นคนประจำเรือ (Seafarer) ซึ่งหมายถึง ลูกจ้างที่ตกลงรับจ้างทำงานให้แก่นายจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ที่กำหนดให้ลูกจ้างต้องเดินทางออกไปกับเรือเดินทะเลเพื่อทำงานบนเรือ ตลอดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาจ้างงาน โดยในเรือประเภทต่างๆ ก็มีความต้องการคนประจำเรือที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น เรือเดินทะเลระหว่างประเทศ ต้องการคนประจำเรือที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ รวมทั้งความรู้ด้านภาษาต่างประเทศมากกว่าเรือที่เดินทะเลภายในประเทศหรือเรือบรรทุกก๊าซและน้ำมัน ก็ย่อมต้องการคนประจำเรือที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญเฉพาะด้านที่มากกว่า โดยในขณะทำสัญญาจ้างแรงงาน นายจ้างต้องระบุตำแหน่งของคนประจำเรือไว้อย่างชัดเจนในสัญญาจ้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนประจำเรือคนนั้นมีหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างไรบนเรือเดินทะเล

คนประจำเรือ (Seafarer) นั้นตามความหมายในพจนานุกรมภาษาอังกฤษฉบับ Merriam-Webster หมายถึง บุคคลที่ทำงานหรือท่องเที่ยวไปกับเรือในทะเล (Someone who works or travels on a boat or ship on the sea) โดยทั่วไปแล้ว จะหมายถึง บุคคลที่ทำงานมีหน้าที่อยู่บนเรือเดินทะเล

กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานของคนประจำเรือ

องค์การทางทะเลระหว่างประเทศ (International Maritime Organization: IMO) เป็นองค์การชำนาญพิเศษ (Specialized Agency) ขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) มีหน้าที่ออกข้อกำหนดมาตรฐานระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับเรือเดินทะเล โดยมุ่งเน้นในเรื่องความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัยในการขนส่งทางทะเลและการป้องกันมลพิษทางทะเลที่เกิดขึ้นจากเรือ (The safety and security of shipping and the prevention of marine pollution by ships)

องค์การทางทะเลระหว่างประเทศ ได้จัดทำอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานการฝึกอบรม การออกประกาศนียบัตร และการเข้ายามสำหรับคนประจำเรือ (International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers: STCW) ซึ่งเป็นใน 1 ใน 4 เสาหลักสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวางมาตรฐานความรู้ความสามารถของคนประจำเรือที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Uniform Standards of Competence for Seafarers) ทั้งในเรื่องการฝึกอบรม การออกประกาศนียบัตร และการเข้ายามสำหรับคนประจำเรือ ก่อนที่จะออกไปปฏิบัติงานในทะเล ทั้งในฝ่ายเดินเรือ ฝ่ายช่างกลเรือ ช่างไฟฟ้า ฝ่ายวิทยุสื่อสาร และกำหนดมาตรฐานความรู้ขั้นสูงสำหรับการปฏิบัติงานในเรือที่มีความพิเศษ เช่น เรือบรรทุกน้ำมัน เรือบรรทุกสารเคมี เรือบรรทุกแก๊สเหลว และกำหนดพันธให้ประเทศต่างๆ สามารถตรวจสอบมาตรฐานการศึกษาและการฝึกอบรมของประเทศอื่นๆ ได้ ก่อนจะยอมรับผู้ถือประกาศนียบัตรที่ออกโดยประเทศนั้นให้ทำการในเรือที่ซีกธงของประเทศตนได้ รวมทั้ง กำหนดมาตรฐานระยะเวลาการปฏิบัติงาน ระยะเวลาการพักผ่อนของคนประจำเรือ เพื่อคุ้มครองการปฏิบัติงานบนเรือและเพื่อความปลอดภัยในการเดินเรือ

¹ นิตกรกลุ่มกฎหมายและความตกลงระหว่างประเทศ สำนักกฎหมาย กรมเจ้าท่า

อนุสัญญา STCW ฉบับปัจจุบัน เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมปี ค.ศ. 2010 ที่กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ (The 2010 Manila Amendments) ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขทั้งในเรื่องของความปลอดภัย และเพิ่มความมั่นใจในประสิทธิภาพและความรู้ความสามารถของคนประจำเรือ โดยใช้ระบบประกาศนียบัตร (Certificate) แสดงถึงความรู้ความสามารถของคนประจำเรือ ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่ในเรือ (Function) ตามกลุ่มของงาน หน้าที่และความรับผิดชอบที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของเรือ และความปลอดภัยแห่งชีวิตหรือการป้องกันสิ่งแวดล้อมทางทะเล ตามที่กำหนดไว้ในประมวลข้อบังคับแห่งอนุสัญญา ประกอบด้วย 7 หน้าที่ ได้แก่ การเดินเรือ (Navigation) การจัดการและขนถ่ายสินค้า (Cargo Handling and Stowage) การควบคุม การปฏิบัติการของเรือและการดูแลบุคคลบนเรือ (Controlling the Operation of the Ship and Care for Persons on Board) วิศวกรรมช่างกลเรือ (Marine Engineering) วิศวกรรมไฟฟ้า วิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และวิศวกรรมควบคุม (Electrical, Electronic and Control Engineering) การดูแลรักษาและการซ่อมแซม (Maintenance and Repair) การสื่อสารทางวิทยุ (Radiocommunications) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ (Level) ได้แก่

ระดับบริหาร (Management Level) เป็นระดับความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการทำการในตำแหน่ง นายเรือ ต้นเรือ ต้นกล รองต้นกลในเรือเดินทะเล และทำให้มั่นใจว่าหน้าที่ในเรือทั้งหมดที่ได้กำหนดไว้ในส่วนของความรับผิดชอบได้ดำเนินการอย่างเหมาะสม

ระดับปฏิบัติการ (Operational Level) เป็นระดับความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการทำการในตำแหน่ง นายยามฝ่ายเดินเรือหรือฝ่ายช่างกล หรือเจ้าหน้าที่วิทยุในเรือ ภายใต้การควบคุมกำกับของผู้ปฏิบัติงานในระดับบริหาร และควบคุมดูแลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของหน้าที่ในเรือทั้งหมดที่ได้กำหนดไว้ในส่วนของความรับผิดชอบตามขั้นตอนที่เหมาะสม และอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของผู้ปฏิบัติงานในระดับบริหาร

ระดับสนับสนุน (Support Level) เป็น ระดับความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานหน้าที่ และความรับผิดชอบในเรือ ตามที่รับมอบหมายและอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของผู้ปฏิบัติงานในระดับปฏิบัติการ และระดับบริหาร

มาตรฐานความรู้ความสามารถ (Standard of Competence) ของคนประจำเรือ เป็นระดับความรู้ความสามารถที่ต้องมีสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในเรือตามเกณฑ์มาตรฐานสากลที่กำหนดไว้ โดยผู้ที่ทำการในเรือ ซึ่งได้แก่ นายเรือ นายประจำเรือ ลูกเรือ และผู้ฝึกหัดในเรือ (Cadet) ในตำแหน่งต่างๆ ที่กำหนดไว้ จะต้องผ่านการศึกษาและการฝึกอบรม ตามหลักสูตรที่เป็นไปตามหลักสูตรต้นแบบขององค์การทางทะเลระหว่างประเทศ (Model Course ของ IMO)

ผู้ทำการในเรือเดินทะเลจะแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายเดินเรือ (Deck Department) และฝ่ายช่างกล (Engine Department) โดยฝ่ายเดินเรือ ประกอบด้วย นายเรือ (Master or Captain) ซึ่งหมายถึง ผู้มีอำนาจสั่งการในเรือ ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเจ้าของเรือมีภาระหน้าที่จัดการดูแลให้เรือเป็นไปตามอนุสัญญาระหว่างประเทศต่างๆ เช่น SOLAS MARPOL STCW MLC กฎหมาย ข้อบังคับเมืองท่า และท่าเรือ รวมถึงนโยบายของบริษัทเรือด้วย ที่เรียกว่า อำนาจสั่งการข้ามขั้นตอนปกติ (Overriding Authority) เป็นผู้นำสูงสุดในเรือ และมีอำนาจหน้าที่เต็มในการสั่งการปฏิบัติงานได้ตลอดทั้งในเวลาเรือจอดและเวลาเรือเดิน เพื่อที่จะรักษาชีวิต สิ่งแวดล้อม รวมทั้งทรัพย์สินด้วย ส่วนนายประจำเรือ (Officer) หมายถึง ผู้ทำการในเรือ นอกจากนายเรือและลูกเรือ นายประจำเรือ ฝ่ายเดินเรือ (Deck Officer) หมายถึง นายประจำเรือที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด และต้นเรือ (Chief Mate) หมายถึง นายประจำเรือในตำแหน่งรองจากนายเรือ และเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมเรือเมื่อนายเรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

สำหรับฝ่ายช่างกล ประกอบด้วย นายประจำเรือฝ่ายช่างกล (Engineer Officer) หมายถึง นายประจำเรือที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ต้นกล (Chief Engineer Officer) หมายถึง นายประจำเรือฝ่ายช่างกลตำแหน่งสูงสุดในเรือ ซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับเครื่องจักรขับเคลื่อนเรือ เครื่องจักรกลและเครื่องไฟฟ้าทุกชนิดในเรือ รองต้นกล (Second Engineer Officer) หมายถึง นายประจำเรือฝ่ายช่างกลในตำแหน่งรองจากต้นกลและเป็นผู้รับผิดชอบเครื่องจักรขับเคลื่อนเรือ เครื่องจักรกลและเครื่องไฟฟ้าทุกชนิดในเรือ เมื่อต้นกลไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ผู้ช่วยนายประจำเรือฝ่ายช่างกล (Assistant Engineer Officer) หมายถึง บุคคลที่อยู่ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานเพื่อเป็นนายประจำเรือฝ่ายช่างกล นายช่างอิเล็กทรอนิกส์ (Electro-Technical Officer) หมายถึง นายประจำเรือที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ และมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้

ส่วนอื่นๆ ประกอบด้วย พนักงานวิทยุ (Radio Operator) ซึ่งหมายถึง ผู้ได้รับใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยกิจการวิทยุ และโทรคมนาคม พนักงานวิทยุจีเอ็มดีเอสเอส (GMDSS Radio Operator) หมายถึง ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อกำหนด

ส่วนที่เป็น ลูกเรือ (Rating) ซึ่งหมายถึง ผู้ทำการในเรือ นอกจากนายเรือและนายประจำเรือประกอบด้วย ลูกเรือชำนาญงานฝ่ายเดินเรือ (Able Seafarers Deck) หมายถึง ลูกเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายเดินเรือ และมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ ลูกเรือชำนาญงานฝ่ายช่างกล (Able Seafarers Engine) หมายถึง ลูกเรือที่ปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายช่างกลเรือ และมีคุณสมบัติตามที่กำหนด ลูกเรืออิเล็กทรอนิกส์ (Electro-Technical Rating) หมายถึง ลูกเรือที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับอิเล็กทรอนิกส์ และมีคุณสมบัติตามที่กำหนด นายงานรักษาความปลอดภัยประจำเรือ (Ship Security Officer, SSO) หมายถึง ผู้ทำการในเรือที่บริษัทกำหนดให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาความปลอดภัย (Security) ของเรือ รวมถึงดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการรักษาความปลอดภัยของเรือ (Ship Security Plan) ที่ได้รับความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานตรวจเรือ และประสานงานกับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำบริษัท (Company Security Officer, CSO) และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำท่าเรือ (Port Facility Security Officer, PFSO)

สำหรับประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถต่างๆ ของคนประจำเรือ จะประกอบด้วย

1. ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (Certificate of Competency, CoC) เป็นเอกสารที่ออกให้แก่

- นายเรือ (Master) ซึ่งหมายถึง ผู้มีอำนาจสั่งการในเรือ หรือนายประจำเรือ
- นายประจำเรือ (Officer) ซึ่งหมายถึง ผู้ทำการในเรือ นอกจากนายเรือและลูกเรือ สำหรับทำการในเรือในตำแหน่ง (Capacity) และหน้าที่ในเรือ (Function) ที่เกี่ยวข้องตามระดับความรับผิดชอบ (Level of Responsibility) ที่ระบุไว้ในเอกสารนั้น

2. ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (Certificate of Proficiency, CoP) เป็นเอกสารที่ออกให้แก่ นายเรือ นายประจำเรือและลูกเรือ นอกจากประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ เพื่อรับรองว่าผู้ถือมีคุณสมบัติเกี่ยวกับการฝึกอบรม ความรู้ความสามารถ (Competency) หรือการปฏิบัติงานในทะเล ตามที่กำหนด (นายเรือ นายประจำเรือและลูกเรือ)

3. ประกาศนียบัตรรับรอง (Certificate of Endorsement, CoE) เป็นเอกสารที่ออกให้แก่ นายเรือหรือนายประจำเรือ เพื่อรับรองว่าผู้ถือมีความรู้ความสามารถ สำหรับปฏิบัติหน้าที่ในเรือในตำแหน่งและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามความรับผิดชอบในแต่ละระดับขั้นของประกาศนียบัตร (นายเรือ นายประจำเรือ)

4. ประกาศนียบัตรรับรองประกาศนียบัตรที่ออกโดยรัฐภาคีอื่น (Certificate of Recognition, CoR) เป็นเอกสารที่ออกให้แก่ นายเรือหรือนายประจำ เรือที่ถือประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญหรือประกาศนียบัตรรับรองแล้วแต่กรณีที่ออกโดยรัฐภาคีอื่น ว่าเทียบเท่ากับประกาศนียบัตรที่ออกให้ตามอนุสัญญา (นายเรือ นายประจำเรือ)

5. ประกาศนียบัตรฝึกอบรม (Certificate of Training, CoT) เป็นเอกสารที่สถานศึกษาฝึกอบรมที่ได้รับการรับรอง ออกให้แก่ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง

6. ประกาศนียบัตรสุขภาพ (Medical Certificate) เป็นเอกสารที่แพทย์ออกให้แก่ผู้ถือเพื่อรับรองว่ามีสุขภาพเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ในเรือ ตามที่กำหนด

ทั้งนี้โดยผู้ถือประกาศนียบัตรจะมีสิทธิทำการตามตำแหน่ง (Capacity) ต่างๆ ที่กำหนดไว้ประกาศนียบัตรซึ่งผู้ทำการในเรือฝ่ายเดินเรือ (Deck Department) มีการแบ่งชั้นของประกาศนียบัตร ดังต่อไปนี้

(1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (CoC) สำหรับนายเรือ ได้แก่ เรือกลเดินทะเล

(1.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ นายเรือของเรือกลเดินทะเลขนาด 3,000 ตันกรอสส์ หรือมากกว่า (Master on ships of 3,000 gross tonnage or more)

(1.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ นายเรือของเรือกลเดินทะเลขนาด 500 - 3,000 ตันกรอสส์ (Master on ships of between 500 and 3,000 gross tonnage) เรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่ง

(1.3) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ นายเรือของเรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่ง ขนาด 500 - 3,000 ตันกรอสส์ (Master on ships of between 500 and 3,000 gross tonnage engaged on near-coastal voyages)

(1.4) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ นายเรือของเรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่ง ขนาดต่ำกว่า 500 ตันกรอสส์ (Master on ships of less than 500 gross tonnage engaged on near-coastal voyages)

(2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (CoC) สำหรับต้นเรือ ได้แก่ เรือกลเดินทะเล

(2.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ ต้นเรือของเรือกลเดินทะเลขนาด 3,000 ตันกรอสส์หรือมากกว่า (Chief mate on ships of 3,000 gross tonnage or more)

(2.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ ต้นเรือของเรือกลเดินทะเลขนาด 500 - 3,000 ตันกรอสส์ (Chief mate on ships of between 500 and 3,000 gross tonnage) เรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่ง

(2.3) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ ต้นเรือของเรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่ง ขนาด 500 - 3,000 ตันกรอสส์ (Chief mate on ships of between 500 and 3,000 gross tonnage engaged on near-coastal voyages)

(3) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (CoC) สำหรับนายประจำเรือ ได้แก่ เรือกลเดินทะเล

(3.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ นายประจำเรือฝ่ายเดินเรือของเรือกลเดินทะเลขนาด 500 ตันกรอสส์หรือมากกว่า (Officer in charge of a navigational watch on ships of 500 gross tonnage or more) เรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่ง

(3.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ นายประจำเรือฝ่ายเดินเรือของเรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่ง ขนาด 500 ตันกรอสส์หรือมากกว่า (Officer in charge of a navigational watch on ships of 500 gross tonnage or more engaged on near-coastal voyages)

(3.3) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ นายประจำเรือของเรือกลเดินทะเลใกล้ฝั่งขนาดต่ำกว่า 500 ตันกรอสส์ (officer in charge of a navigational watch on ships of less than 500 gross tonnage engaged on near-coastal voyages)

(4) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (CoP) สำหรับลูกเรือ ได้แก่

(4.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ ลูกเรือชำนาญงานฝ่ายเดินเรือ (Rating as able seafarer deck)

(4.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ ลูกเรือเข้ายามฝ่ายเดินเรือ (Rating forming part of navigational watch)

(5) ประกาศนียบัตรรับรอง (CoE) พนักงานวิทยุจีเอ็มดีเอสเอส (GMDSS radio operator) แบบจีไอซี (GOC) และแบบอาร์ไอซี (ROC)

(6) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (CoP) สำหรับคนทำการในเรือ ได้แก่

(6.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (CoP) พื้นฐานความปลอดภัย (Basic Training) และพื้นฐานการรักษาความปลอดภัย (Security Awareness) สำหรับผู้ทำการในเรือทุกตำแหน่ง

(6.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (CoP) พนักงานรักษาความปลอดภัยสำหรับ นายงานที่มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยในเรือ

(6.3) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (CoP) พนักงานรักษาความปลอดภัยสำหรับผู้ทำ การในเรือที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่รักษาความปลอดภัยในเรือ (Security Duties)

ส่วนประกาศนียบัตรผู้ทำการในเรือฝ่ายช่างกล (Engine Department) มีการแบ่งชั้นของประกาศนียบัตร ดังต่อไปนี้

(1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (CoC) สำหรับต้นกล ได้แก่

(1.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ ต้นกลของเรือกลเดินทะเลขนาดกำลังขับเคลื่อน 3,000 กิโลวัตต์หรือมากกว่า (Chief engineer officer on ships powered by main propulsion machinery of 3,000 kW propulsion power or more)

(1.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ ต้นกลของเรือกลเดินทะเลขนาดกำลังขับเคลื่อน 750-3,000 กิโลวัตต์ (Chief engineer officer on ships powered by main propulsion machinery of between 750-3,000 kW propulsion power)

(2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (CoC) สำหรับรองต้นกล ได้แก่

(2.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ รองต้นกลของเรือกลเดินทะเลขนาดกำลัง ขับเคลื่อน 3,000 กิโลวัตต์หรือมากกว่า (Second engineer officer on ships powered by main propulsion machinery of 3,000 kW propulsion power or more)

(2.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ รองต้นกลของเรือกลเดินทะเลขนาดกำลัง ขับเคลื่อน 750-3,000 กิโลวัตต์ (Second engineer officer on ships powered by main propulsion machinery of between 750-3,000 kW propulsion power)

(3) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (CoC) สำหรับนายประจำเรือฝ่ายช่างกลของเรือกลเดิน ทะเลขนาดกำลังขับเคลื่อน 750 กิโลวัตต์ หรือมากกว่า (officer in charge of an engineering watch on ships powered by main propulsion machinery of 750 kW propulsion power or more)

(4) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (CoP) สำหรับลูกเรือฝ่ายช่างกล ได้แก่

(4.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ ลูกเรือชำนาญงานฝ่ายช่างกล (Rating as able seafarer engine)

(4.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ ลูกเรือเข้ายามฝ่ายช่างกล (Rating forming part of engineering watch)

(5) ประกาศนียบัตรผู้ทำการในเรือฝ่ายช่างกล สำหรับผู้ควบคุมระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีดังนี้

(5.1) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความสามารถ (CoC) นายช่างอิเล็กทรอนิกส์ (electro-technical officer)

(5.2) ประกาศนียบัตรแสดงความรู้ความชำนาญ (CoP) ลูกเรืออิเล็กทรอนิกส์ (electrotechnical rating)

การเรียกตำแหน่งของคนประจำเรือตามภาระหน้าที่รับผิดชอบ ฝ่ายเดินเรือ ประกอบด้วย นายเรือ (Master or Captain) สำหรับระดับนายประจำเรือ (Officer) ได้แก่ ต้นเรือ (Chief mate or Chief Officer: C/O) ต้นหน (Second Officer: 2/O) ผู้ช่วยต้นเรือ (Third Officer: 3/O) ส่วนระดับลูกเรือ (Rating) ได้แก่ สร้างเรือ (Boson) นายท้ายเรือ (Able Seaman: AB) และกลาสีเรือ (Ordinary Seaman and Boys: OS)

สำหรับการเรียกตำแหน่งของคนประจำเรือตามภาระหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายห้องเครื่อง ประกอบด้วย ระดับ นายประจำเรือ (Officer) ได้แก่ ต้นกล (The Chief Engineer: C/E) รองต้นกล (Second Engineer: 2/E) นายช่าง กลที่สาม (Third Engineer: 3/E) นายช่างกลที่สี่ (Fourth Engineer: 4/E) นายช่างไฟฟ้า (Electrical Engineer: E/E)) ส่วนระดับลูกเรือ (Rating) ได้แก่ สร้างช่างกล (Fitter) ช่างเครื่อง (Oiler) ช่างเช็ด (Wiper)

นอกจากนี้ ผู้ที่ทำการในเรือทุกตำแหน่ง จะต้องผ่านการฝึกอบรมพื้นฐานความปลอดภัย (Basic Training) 5 หลักสูตร ที่ประกอบด้วย หลักสูตรการดำรงชีพในทะเล (Personal Survival Techniques) หลักสูตรการป้องกันและการดับไฟ (Fire Prevention and Fire Fighting) หลักสูตรการปฐมพยาบาลเบื้องต้น (Elementary First Aid) หลักสูตรความปลอดภัยของบุคคลและความรับผิดชอบต่อสังคม (Personal Safety and Social Responsibilities) และหลักสูตรความรู้ความชำนาญพื้นฐานการรักษาความปลอดภัยในเรือ (Proficiencies in Security Awareness)

ปัจจุบันประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสัญญา STCW แล้ว เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2540 กรมเจ้าท่าในฐานะหน่วยงานหลัก (Competence Authority) ซึ่งมีหน้าที่ความรับผิดชอบดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญาต่างๆ ขององค์การทางทะเลระหว่างประเทศ ซึ่งหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญา STCW ด้วย

กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานของคนประจำเรือ

สำหรับกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานของคนประจำเรือ นั้น ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2525 ได้บัญญัติค่านิยมของคนประจำเรือ ไว้ในมาตรา 3 “คนประจำเรือ” หมายความว่า คนที่มีหน้าที่ทำการอยู่ในเรือและมีบทบัญญัติที่เป็นเรื่องมาตรฐานคนประจำเรืออยู่ใน มาตรา 277 และมาตรา 279 ดังนี้

มาตรา 277 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดทำการในเรือกลไฟ เรือยนต์ เรือเดินทะเล เรือบรรทุกสินค้าขนาดตั้งแต่ 100 ตันขึ้นไป ซึ่งทำการติดต่อกับเรือเดินทะเลหรือเรือซึ่งใช้เป็นเรือชูชีพประจำเรือเดินทะเล ในตำแหน่งที่กฎข้อบังคับสำหรับเรือกำหนดให้ต้องมีประกาศนียบัตร เว้นแต่เป็นผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถให้ทำการเช่นนั้นได้”

มาตรา 279 บัญญัติว่า “ให้เจ้าท่าโดยอนุมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมมีอำนาจออกข้อบังคับเกี่ยวกับการสอบความรู้ของผู้ทำการในเรือ ดังต่อไปนี้

- (1) การแบ่งชั้นความรู้
- (2) วิธีการสอบความรู้
- (3) หลักสูตร
- (4) คุณสมบัติของผู้สมัครสอบ
- (5) ค่าธรรมเนียมในการสอบ
- (6) การออกประกาศนียบัตรรับรองความรู้ความสามารถ
- (7) รายละเอียดอื่นๆ เกี่ยวกับการสอบความรู้

ข้อบังคับนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

โดยตามมาตรา 279 นั้น กรมเจ้าท่าได้ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการสอบความรู้ของผู้ทำการในเรือ พ.ศ. 2557 เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตาม อนุสัญญา STCW 2010 แล้ว

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติเรือไทย พุทธศักราช 2481ได้ให้คำจำกัดความของคนประจำเรือใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทยฯ แต่เฉพาะกว่า ไว้ในมาตรา 5 (10) ที่ระบุว่า “คนประจำเรือ” หมายความว่า บรรดาคนที่มีหน้าที่ทำการประจำอยู่ในเรือ

บรรณานุกรม

1. คณะทำงานพัฒนาระบบบริหารการจัดการความรู้ ศูนย์ฝึกพาณิชยน์าวี, บทบาท **หน้าที่** และ**ความ**
รับผิดชอบของ**คนประจำเรือ**, เอกสารประกอบการแบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความรู้, กรมเจ้าท่า, 2555
2. ชีระพงศ์ อิงคกุล, **อำนาจ** **หน้าที่** และ**ความรับผิดชอบ**ของ**นายเรือ**ในการ**เดินทะเล**, สารนิพนธ์นิติ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552